

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการทำหน้าที่ของครอบครัวกับการปฏิบัติพัฒนาภิกิจในบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

ตัวอย่างที่ศึกษา ได้เลือกจากประชากรหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น อายุไม่เกิน 19 ปีบริบูรณ์ มารับบริการฝากครรภ์ ที่หน่วยฝากครรภ์ แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลศรีนครินทร์และโรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น โดยมีคุณสมบัติตามที่กำหนด ดังนี้คือ เป็นหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ไม่เคยผ่านการคลอด มีสถานะภาพสมรสคู่และไม่ได้แยกกันอยู่กับสามี มีอายุครรภ์ตั้งแต่ 7 เดือน หรือ 28 สัปดาห์ขึ้นไป ไม่มีภาวะแทรกซ้อนในการตั้งครรภ์และมีความยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย โดยศึกษาตัวอย่างจำนวน 81 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1) แบบประเมินข้อมูลทั่วไปของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นและสามี 2) แบบประเมินลักษณะการทำหน้าที่ของครอบครัว และ 3) แบบประเมินการปฏิบัติพัฒนาภิกิจในบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาความตรงตามเนื้อหา นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านเป็นผู้ตรวจสอบ และหาความเที่ยง โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ลักษณะการทำหน้าที่ของครอบครัวมีความเที่ยงเท่ากับ 0.957 และการปฏิบัติพัฒนาภิกิจในบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น มีความเที่ยงเท่ากับ 0.924 (n = 20)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการหลังจากได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และได้ดำเนินการขออนุญาตเก็บข้อมูลจากหน่วยฝากครรภ์ แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลศรีนครินทร์และโรงพยาบาลขอนแก่น

ผลการวิจัย พบว่า

1.1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่าหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีอายุเฉลี่ย 17.2 ปี ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 17-18 ปี หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมากกว่าครึ่งหนึ่งจบชั้นมัธยมศึกษา รองลงมาอยู่ระหว่างลาพักการศึกษาและกำลังศึกษาอยู่ จึงไม่ได้ประกอบอาชีพเป็นส่วนใหญ่และไม่มีรายได้ ส่วนที่ประกอบอาชีพ มีรายได้เฉลี่ย 5,327.28 บาทต่อเดือนและอยู่ในช่วง 2,000 – 6,000 บาทต่อเดือน สำหรับสามีของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น มีอายุเฉลี่ย 21.59 ปี ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 20-30 ปี รองลงมาเป็นวัยรุ่น มีอายุอยู่ระหว่าง 16 – 19 ปี จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา และส่วนหนึ่งกำลังศึกษาอยู่ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง รายได้สามี มีรายได้เฉลี่ย 5,700.68 บาทต่อเดือน และอยู่ในช่วง 2,000 – 6,000 บาทต่อเดือน

ข้อมูลลักษณะครอบครัว พบว่า หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัวตนเอง หรืออยู่กับครอบครัวฝ่ายสามี มีส่วนน้อยที่อยู่กับสามีเพียงลำพัง ส่วนใหญ่มีรายได้ครอบครัวพอเพียงกับรายจ่าย

ข้อมูลทางสถิติศาสตร์ของหญิงตั้งครรภ์ พบว่าส่วนใหญ่มาฝากครรภ์ครั้งแรก เมื่อมีอายุครรภ์เฉลี่ย 16.8 สัปดาห์ โดยมีอายุครรภ์อยู่ในช่วง 13 – 27 สัปดาห์ และอายุครรภ์ขณะทำการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 28 – 32

สัปดาห์ มีระยะเวลาสมรสไม่เกิน 12 เดือนเป็นส่วนใหญ่ มากกว่าครึ่งหนึ่งมีความตั้งใจในการตั้งครรภ์ และสามีเห็นด้วยกับการตั้งครรภ์ครั้งนี้ หน่วยตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง ไม่มีการวางแผนการตั้งครรภ์หรือคุม กำเนิดก่อนการตั้งครรภ์ ส่วนใหญ่ไม่เคยมีประวัติการแท้งบุตร ไม่เคยพยายามทำแท้งในครรภ์นี้ มีความพร้อมในการมีบุตรหรือเลี้ยงดูบุตร และมากกว่าครึ่งหนึ่งมีประสบการณ์เลี้ยงดูเด็กเล็ก โดยส่วนใหญ่เลี้ยงดูเด็กเป็นระยะเวลา 1 – 12 เดือน และเคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในระยะตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตร โดยได้รับจากบุคลากรทางการแพทย์มากที่สุด รองลงมาได้รับจากมารดาของตนเอง และได้รับจากสื่อต่างๆ

1.2 ลักษณะการทำหน้าที่ของครอบครัวหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

ลักษณะการทำหน้าที่ของครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับสูง และพบว่าการทำหน้าที่ของครอบครัวทุกด้านอยู่ในระดับสูง โดยด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ความผูกพันของครอบครัว รองลงมา คือความเกาะเกี่ยวในครอบครัว ความเข้มแข็งของครอบครัว ความยืดหยุ่นของครอบครัว และการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมพิเศษของครอบครัว ตามลำดับ

1.3 การปฏิบัติพัฒนาภิโงในบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

มีระดับการปฏิบัติพัฒนาภิโงในบทบาทมารดาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การสร้างสัมพันธภาพกับทารกในครรภ์ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสัมพันธภาพกับคู่สมรส และการยอมรับบทบาทการเป็นมารดา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี ส่วนการยอมรับการตั้งครรภ์ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในตนเอง และการเตรียมตัวสำหรับการคลอดและการเป็นมารดา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการทำหน้าที่ของครอบครัวกับการปฏิบัติพัฒนาภิโงในบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

พบว่าลักษณะการทำหน้าที่ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติพัฒนาภิโงในบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ลักษณะการทำหน้าที่ของครอบครัวทุกด้านมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติพัฒนาภิโง และพบว่าลักษณะการทำหน้าที่ของครอบครัวในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน

การพยากรณ์การปฏิบัติพัฒนาภิโงในบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น พบว่าลักษณะการทำหน้าที่ของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติพัฒนาภิโงในบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น โดยสามารถทำนายการเปลี่ยนแปลงของการปฏิบัติพัฒนาภิโงในบทบาทมารดาได้ร้อยละ 44.7 ได้สมการถดถอยที่ดีที่สุด ดังนี้

$$\hat{Y} = 71.694 + 0.462X$$

2. ข้อเสนอแนะ

ด้านการปฏิบัติการพยาบาล

1. ควรมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับลักษณะการทำหน้าที่ของครอบครัวในด้านต่างๆ ได้แก่ ความเกาะเกี่ยวในครอบครัว ความเข้มแข็งของครอบครัว ความยืดหยุ่นของครอบครัว ความผูกพันของครอบครัว และการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมพิเศษของครอบครัว ให้บุคลากรทางการแพทย์ทั้งในโรงพยาบาลและในชุมชนรับทราบและเข้าใจว่าครอบครัวเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพและการปฏิบัติพัฒนาภิโงในบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าลักษณะการทำหน้าที่ของ

ครอบครัวในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติพัฒนาภิโงบในบทบาทมารดา และลักษณะการทำหน้าที่ของครอบครัว สามารถทำนายการเปลี่ยนแปลงของการปฏิบัติพัฒนาภิโงบในบทบาทมารดาได้

2. บุคคลลากรทางการแพทยัแผนกฝากครรภ์ ควรส่งเสริมครอบครัวโดยเฉพาะมารดา ให้มีส่วนร่วมในการดูแลหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นได้รับความรู้ในการปฏิบัติตัวในระยะตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตร จากมารดาเป็นอันดับรองลงมาจากบุคคลลากรทางการแพทยั โดยการให้ความรู้กับครอบครัวหรือมารดาาร่วมกันกับหญิงตั้งครรภ์ เพราะถ้าครอบครัวหรือมารดาที่มีความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม ก็จะมีส่วนสนับสนุนให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีการปฏิบัติพัฒนาภิโงบในบทบาทมารดาได้ดีขึ้น

3. ควรมีการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้วัยรุ่นทั้งหญิงชายและครอบครัว มีความรู้ ความเข้าใจในการป้องกันการตั้งครรภ์โดยการวางแผนคุมกำเนิด เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมากกว่าครึ่งหนึ่งไม่มีการวางแผนครอบครัว หรือไม่มีการคุมกำเนิดก่อนการตั้งครรภ์ครั้งนี้ และมีส่วนหนึ่งที่มีการตั้งครรภ์ในขณะที่ศึกษา ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้วัยรุ่นและครอบครัว มีความรู้ ความเข้าใจ การวางแผนครอบครัวโดยใช้วิธีการคุมกำเนิดเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ เช่น การจัดตั้งคลินิกให้คำปรึกษาในโรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือในแหล่งที่วัยรุ่นเข้าถึงได้ โดยให้ความรู้เกี่ยวกับการตั้งครรภ์วัยรุ่น รวมทั้งการป้องกันการตั้งครรภ์โดยใช้วิธีการคุมกำเนิด นอกจากนี้อาจมีการจัดเผยแพร่ความรู้ในเรื่อง การตั้งครรภ์วัยรุ่นและการวางแผนครอบครัวโดยมีการคุมกำเนิด ให้ครอบครัวหรือผู้ปกครองรับทราบและเข้าใจ เพื่อที่จะสามารถเป็นที่ปรึกษาสำหรับวัยรุ่นได้

4. ควรมีการส่งเสริม สนับสนุนหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ให้มีการฝากครรภ์ในระยะแรกของการตั้งครรภ์ เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมาฝากครรภ์ในไตรมาสที่ 2 มากที่สุด และมีส่วนหนึ่งมาฝากครรภ์ในไตรมาสที่ 3 ของการตั้งครรภ์ ดังนั้นจึงควรส่งเสริม สนับสนุนการฝากครรภ์ในไตรมาสแรกของการตั้งครรภ์ โดยให้การพยาบาลครอบครัวเชิงรุก เช่น การเยี่ยมบ้านและการคัดกรองครอบครัวที่มีหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น โดยเฉพาะในชุมชนด้อยโอกาส เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวหญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่มีฐานะเศรษฐกิจและสังคมในระดับต่ำ มีรายได้น้อย และประกอบอาชีพรับจ้างโดยการให้ความรู้กับหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นและครอบครัว ให้เห็นความสำคัญของการฝากครรภ์ในระยะเริ่มต้นของการตั้งครรภ์

5. ควรส่งเสริมให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น มีความรู้ ความเข้าใจ ในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในตนเอง โดยเฉพาะในเรื่องอาการและปัญหาที่อาจพบได้ในระยะตั้งครรภ์ และการเตรียมตัวสำหรับการคลอดและการเป็นมารดา เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า หญิงตั้งครรภ์มีคะแนนการปฏิบัติพัฒนาภิโงบในด้านที่กล่าวข้างต้นอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นควรมีการจัดกิจกรรมเสริมความรู้ในแผนกฝากครรภ์ เช่น การให้สุขศึกษาหรือการทำกิจกรรมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น หรือจัดตั้งคลินิกให้คำปรึกษาหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น เพื่อให้ได้พูดคุยถึงปัญหา หรือความวิตกกังวลที่เกิดขึ้น เป็นต้น

6. สนับสนุนการสร้างเครือข่ายร่วมกันระหว่างครอบครัว สถาบันการศึกษา และหน่วยงานสาธารณสุข ให้มีความเข้มแข็ง เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นส่วนหนึ่งต้องหยุดพักการศึกษาหรือลาออกเมื่อตั้งครรภ์ทำให้ขาดโอกาสในการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นถ้ามีการประสานงานระหว่างครอบครัว สถาบันการศึกษา และหน่วยงานสาธารณสุข เพื่อสร้างความเข้าใจถึงสภาพปัญหาการตั้งครรภ์วัยรุ่น ก็จะมีส่วนช่วยให้หญิงตั้งครรภ์มีโอกาสการศึกษาต่อได้

ด้านการศึกษาวิจัย

1. ควรรศึกษาลักษณะการทำหน้าที่ของครอบครัว และการปฏิบัติพัฒนาภิในบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภวัยรุนในบริบทสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น ในเขตเมืองและชนบท ในกลุ่มที่มีการศึกษาที่แตกต่างกัน หรือมีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เป็นต้น
2. ควรรศึกษาลักษณะการทำหน้าที่ของครอบครัว และการปฏิบัติพัฒนาภิในบทบาทมารดาของหญิงตั้งครรภวัยรุนในกลุ่มหญิงตั้งครรภวัยรุนที่แยกกับสามี เปรียบเทียบกับกลุ่มที่อยู่ร่วมกับสามี
3. ควรรศึกษาลักษณะการทำหน้าที่ของครอบครัวของหญิงตั้งครรภวัยรุน โดยการประเมินสมาชิกครอบครัวคนอื่นๆ ด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบครัวยิ่งขึ้น
4. ควรรศึกษาเกี่ยวกับการจัดรูปแบบกิจกรรม หรือการจัดโปรแกรมต่างๆ ในการส่งเสริมการทำหน้าที่ของครอบครัวหญิงตั้งครรภวัยรุนให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้หญิงตั้งครรภวัยรุนมีการปฏิบัติพัฒนาภิในบทบาทมารดาได้ดียิ่งขึ้น